

ŞİKAYET NO : 04.2013.1464
KARAR TARİHİ : 29/01/2014

RET KARARI

ŞİKAYET EDİLEN İDARE

: Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı
(Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğü Sigortalı
Emeklilik Daire Başkanlığı)
Mithatpaşa Cd. No:7 Sıhhiye-ANK.

ŞİKAYETİN KONUSU

: Şikâyetçinin müteveffa annesi
merhum eşi dolayı aldığı emekli
maaşından evlilik ikramiyesi sebebiyle yersiz olarak
kesinti yapıldığı ve bu kesintilerin iadesi talebidir.

ŞİKAYET BAŞVURU TARİHİ

: 30.07.2013

I. USÛL

A. Şikâyet Başvuru Süreci

1. Şikâyet başvurusu, Kurumumuza elektronik ortamda 30.07.2013 tarih ve 5442 sayı ile kayıt altına alınan, gerçek kişiler için şikâyet başvuru formu vasıtasıyla yapılmıştır. Şikâyet başvurusunun karara bağlanması için 28/3/2013 tarihli ve 28601 mükerrer sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 41/1 a maddesi ve İmza Yetkileri Yönergesinin 7 inci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi uyarınca, şikâyetin incelenmesine ve araştırmasına geçilmiş, 04.2013.1464 şikâyet nolu Ret önerisiyle Kamu Başdenetçisine sunulmuştur.

B. Ön İnceleme Süreci

2. Yapılan ön inceleme neticesinde, şikâyetin inceleme ve araştırmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

II. OLAY VE OLGULAR

A. Şikâyetçinin Konu Hakkındaki Açıklamaları ve İddiaları

3. Şikâyetçi özetle, müteveffa annesi merhum babası
dolayı almakta olduğu ölüm aylığından; kız kardeşi 29/4/2009 tarihinde
evlenmesine karşın, annesinin ölüm tarihine (19/8/2010) kadar haksız olarak kesinti yapıldığını,

kesintinin evlenme tarihinden önceki 2008 yılı Mayıs ayından itibaren devam ettiğini dile getirmiştir. Bu duruma ilişkin olarak, ilki 23/11/2009 tarihinde olmak üzere pek çok kereler Sosyal Güvenlik Kurumu ile yazışma yaptığını ve benzer şekilde yanıtlar aldığını ifade etmiştir. Kurum bahse konu şikayete ilişkin olarak en son 17/7/2013 tarihli yazısı ile şikayetçiye yanıt vermiş ve şikayetçi bu cevabın devamında Kurumumuza başvuruda bulunmuştur.

4. Şikayetçinin iddiası, kız kardeşinin evlenmesi üzerine annesi ile ilgisinin kalmadığı, evlilik sonrası müstakil hale gelen annenin aylığından kesinti yapılmaması gerektiği yönündedir.

İlgili İdarenin Şikâyete İlişkin Açıklamaları

5. Şikayete konu somut olay kapsamında SGK Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğü Sigortalı Emeklilik Daire Başkanlığı'nca düzenlenen 9/12/2013 tarihli ve 98547999-36900/LK sayılı cevabi yazı ve eki tahsis dosyası ile ödenen aylık miktarlarının çıktısı Kurumumuza iletilmiştir.

6. Bu yazıda özetle;

- aylığından yapılan kesintilerin (değişimin) öncelikle; kızı vefatını müteakip, tahsis dosyasına konu olması ve adına aylık bağlanmasına, devamında ise kızının evlenmesine bağlı olarak evlenme ödeneği bağlanması ve bu evlilik ödeneği nedeniyle de, dosyadan aylık alan diğer kişilere ödeneğin etkisinin sonlandığı tarihe kadar herhangi bir yenilemenin yapılamamasından kaynaklandığı açıklanmıştır.

- İtiraza konu ölüm aylığındaki değişimlerin dayanakları olarak, 506 sayılı Kanunun mülga 68 inci ve 5510 sayılı Yasanın da 37 nci maddeleri gösterilmiştir.

- Şikayet konusu ile ilgili olarak, yersiz yapılan bir kesintinin ve yargıya intikal ettirilmiş bir durumun olmadığı da ayrıca beyan edilmiştir.

B. Olaylar

7. İnceleme kapsamında, müteveffa , tahsis numarasıyla yaşlılık aylığı almakta olan eşi 25/3/1977 tarihinde vefat etmesine bağlı olarak hak sahibi konumuyla, 1/4/1977 tarihinden geçerli olmak üzere, %75 hisse ile ölüm aylığı bağlanmıştır.

8. kızı , eşi 8/3/1995 tarihli ölümünü müteakip çok sonraki bir tarihte (21/3/2008), babasından dolayı yetim aylığı talebinde bulunduğu ve kendisine 15/4/2008 tarihi itibarıyla yetim aylığı bağlandığı, bu duruma istinaden, tahsis dosyasından aylık alan kişi sayısının iki olduğu (eşi ve kızı), buna bağlı olarak dosyadan bağlanan aylıkların hisselerinin dul eş için %50, kızı için %25 olarak belirlendiği ve nun 29/4/2009 tarihinde evlenmesini ve bu tarihi takip eden ay içerisinde evlilik yardımı almak istediğini yazılı beyan etmesi üzerine, adı geçene evlenme tarihinde geçerli olan aylığın 24 katı tutarının (iki yıllık karşılığı) evlenme ödeneği olarak ödendiği görülmüştür.

9. yukarıda belirtilen ögelere bağlı olarak, %50 hisse dâhilinde aldığı ölüm aylığı hissesinin, evlenme ödeneğinin etkisinin biteceği 2011 yılı Mayıs dönemine kadar değiştirilemeyeceği, adı geçen hissesinin değişeceği 2011 yılı Mayıs döneminden önce 19/8/2010

tarhinde vefat etmesi nedeniyle de dosyanın Őu an için kapandığı anlaşılmıŐtır.

10. İlgili İdare tarafından gönderilen ödeme miktarlarını gösterir tabloların incelenmesinden de, tahsis dosyasından aylığa hak kazananların maaŐlarındaki deęiŐikliklerin, yukanda (8. paragraf) belirtilen tarihlere denk geldiği görülmektedir.

C. İnceleme ve AraŐtırma Bulguları

11. Konunun inceleme-araŐtırma safhasında idareden SGK Emeklilik Hizmetleri Genel Mdrlği'nden 20/11/2013-7116 tarih sayılı yazımız ile bilgi ve belge talep edilmiştir. Bilgi belge isteme yazımıza istinaden Sigortalı Emeklilik Daire Başkanlığı'nca düzenlenen 9/12/2013 tarihli ... 98547999-36900/LK sayılı cevabi yazı ve eki tahsis dosyası ile Refika dlenen aylık miktarlarının ıktısı Kurumumuza iletilmiştir. Bu bilgi ve belgelerle (dosya) birlikte, Şikâyet dosyası içeriğinde yer alan, başvuru dilekçeleri (Kurumumuzun dilekçe kabul tarihinden önce başvuru yapılması ve devamında baŐvurunun yenilenmesi, idareden alınan cevapların paralelinde durumu ve savların içerir diğer yazıŐmalar) ve eki belgeler ile diğer evraklar da incelenmiŐtir.

III. HUKUKİ DEğERLENDİRME VE GEREKÇE

A. İlgili Mevzuat

12. Konu kapsamında;

a) 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 'Evlenme ve Cenaze deneği' başlıklı 37 nci maddesinin ilk iki fıkrası Őu Őekildedir:

"Evlenmeleri nedeniyle, gelir veya aylıklarının kesilmesi gereken kız çocuklarına evlenmeleri ve talepte bulunmaları halinde almakta oldukları aylık veya gelirlerinin iki yıllık tutarı bir defaya mahsus olmak üzere evlenme deneği olarak peşin ödenir. Evlenme deneği alan hak sahibinin aylığının kesildiği tarihten itibaren iki yıl içerisinde yeniden hak sahibi olması halinde, iki yıllık sürenin sonuna kadar gelir veya aylık bağlanmaz, bu durumda olanlar 60 inci maddenin birinci fıkrasının (f) bendi kapsamında genel sağlık sigortalısı sayılır.

Evlenme deneği verilmesi halinde, diğer hak sahiplerinin aylık veya gelirleri evlenme deneği verilen sürenin bitimini takip eden ödeme döneminden itibaren 34 nc maddeye göre yeniden belirlenir."

b) 506 sayılı Kanununun 'EŞ ve ocuklara Aylık Bağlanması' başlıklı 68 inci maddesinin ilgili hükümleri:

"len sigortalının aylık bağlanmasına hak kazanan kimselerine aŐaęıdaki hükümlere göre aylık bağlanır.

I - len sigortalının 67 nci madde gereğince tespit edilecek aylığının;

A) Dul eŐine % 50'si, aylık alan çocuğu bulunmayan dul eŐine % 75'i;

...

C) Çocuklardan;

a) 18 yaşını, ortaöğrenim yapması halinde 20 yaşını, yükseköğrenim yapması halinde 25 yaşını doldurmamış olan veya çalışamayacak durumda malûl bulunan ve Sosyal Sigortaya, Emekli Sandıkları'na tabi çalışmalarından dolayı gelir veya aylık almayan (...) çocuklarla, yaşları ne olursa olsun, evli olmayan, evli olmakla beraber sonradan boşanan veya dul kalan ve Sosyal Sigortaya, Emekli Sandıkları'na tabi bir işte çalışmayan, buralardan gelir veya aylık almayan kız çocukların her birine % 25'i,

b) (a) fıkrasında belirtilen ve sigortalının ölümü ile anasız ve habasız kalan veya sonradan bu duruma düşenlerle ana ve babaları arasında evlilik bağlantısı bulunmayan yahut sigortalı babanın ölümü tarihinde evlilik bağlantısı bulunmakla beraber, anaları sonradan evlenenlerin her birine % 50'si,

Oranında aylık bağlanır.

...

III - Hak sahibi eş ve çocuklara bağlanacak aylıkların toplamı, sigortalıya ait aylığın tutarını geçemez. Bu sımırın aşılması için gerekirse hak sahibi kimselerin aylıklarından orantılı olarak indirmeler yapılır.

....

VI - Sigortalının kız çocuklarına bağlanan aylıklar, Sosyal Sigortaya, Emekli Sandıklarına tabi işlerde çalışmaya (Ek ibare: 4958 - 29.7.2003 / m.35) "buralardan gelir veya aylık almaya" başladıkları veya evlendikleri tarihi takibeden devre başından itibaren kesilir. Aylığın kesilmesine yol açan sebebin ortadan kalkması halinde I inci bölümün (C) fıkrası hükmü saklı kalmak şartıyla, bu tarihten başlanarak yeniden aylık bağlanır. Ancak evliliğin son bulması ile kocasından da aylık almağa hak kazanan kimseye bu aylıklardan fazla olanı ödenir.

B.Kamu Denetçisi Abdullah Cengiz MAKAS'ın Kamu Başdenetçisine Önerisi

13.Şikayet konusu talebin yersiz olduğu belirtilerek şikayetçinin talebinin reddi yönünde karar verilmesi önerilmiştir.

C. Hukuka Uygunluk Yönünden Değerlendirme ve Gerekçe

14. Şikayete konu yaşlılık (emekli) aylığı dosyası, tahsis numaralı
.... adınadır. Adı geçenin 25/3/1977 tarihinde vefat etmesine bağlı olarak, dosyaya ilk hak sahibi olarak eşi (başvuru sahibinin annesi) girmiştir. Devamında ise ismi geçenlerin kızı ikinci hak sahibi olarak dosyaya dâhil edilmiştir.

15., eşi 8/3/1995 tarihli vefatından çok sonra 21/3/2008 tarihinde tahsis talebinde bulunarak aylığa esas dosyaya, annesinden sonra dâhil olmuştur. Yazılı talebin uygunluğunun değerlendirilmesini müteakip adı geçen 15/4/2008'de yetim aylığı almaya hak kazanmış ve 18/5/2008 günü ilk aylığını almıştır.

16 Annenin eşinden ötürü aldığı ölüm aylığı (dul aylığı), maaşın düşmeye diğer bir ifadeyle ikinci hak sahibinin dosyaya dâhil olmasından önce, 506 sayılı Kanunun mülga 68 inci maddesi hükmü gereği %75 üzerinden değerlendirilirken; yine anılan yasal düzenlemenin gereği olarak, kızının ikinci hak sahibi olması nedeniyle %50 oranına düşmüştür.

17. Yukarıda belirtilen yasal düzenlemenin sonucu olarak düşen maaş, kızının evlenip evlilik ödeneği almasını müteakip eski haline (%75 oranına) dönmemiştir. Kurumla defaten yazışmasına ve genel olarak benzer cevapları almasına sebep olan esas itirazı da bu noktada başlamıştır.

18. İkinci hak sahibi konumunda olan ve 2008 yılı Nisan ayında tahsis dosyasına dâhil olan , 29/4/2009 tarihinde evlenmiş ve bu tarihte almakta olduğu %25 oranındaki yetim aylığının iki yıllık tutarına denk gelen şekilde, 2009 yılı Mayıs ve Haziran aylarındaki yazılı talebine istinaden devanı ayda 'evlenme ödeneği' almıştır. Evlenilen tarih, bu eyleme bağlı ödeneğin talep edildiği tarih ve bu ödeneğin verildiği tarih, 5510 sayılı Kanunun yürürlükte olduğu tarihtir. Bu duruma bağlı olarak İdare, söz konusu Yasamın 37 nci maddesi dâhilinde evlilik ödeneğini ödemiştir.

19. Şikâyetçi, kız kardeşinin evlenmesine bağlı olarak, ilk hak sahibi durumundaki ammesinin aynı zamanda tek hak sahibi konumunda olması gerektiğini iddia etmekte ise de; evlenmenin hemen ertesinde alınmakta olan aylığın hemen yükselmesi yani aylığın yeniden belirlenmesi mümkün değildir. Çünkü 5510 sayılı Kanunun 37 nci maddesinin ikinci fıkrası hükmü gereğince aylığın yeniden belirlenmesi işlemi, evlilik ödeneğinin etkisinin bittiği döneme bırakılmaktadır. Zira anılan Yasamın söz konusu hükmü, *evlenme ödeneği verilmesi halinde, diğer hak sahiplerinin aylık veya gelirleri evlenme ödeneği verilen sürenin bitimini takip eden ödeme döneminden itibaren 34 üncü maddeye göre yeniden belirleneceği* şeklindedir.

20. Aynı dosyadan aylık alan ve evlenmesine bağlı olarak aylıktan kesilecek kız çocuklarına verilen evlenme ödeneğinin etkisinin biteceği tarih, yukarıdaki fıkra hükmüne atfen, olayımızda 2011 yılı Mayıs ayıdır. Diğer bir anlatımla, 2011 yılı Mayıs döneminden önce anne aylığında değişikliğe (arttırmaya) gidilmesi yasal olarak mümkün değildir. değişiklik dönemi gelmeden yani maaş hissesinin tekrar yükseleceği dönemden önce vefat ettiği için de dosya kapanmıştır. Bu durumda şikâyet konusuyla ilgili olarak idarenin işlem ve uygulamalarında hukuka aykırılıklar bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

D. Hakkaniyete Uygunluk Yönünden Değerlendirme

21. Babası vefat etmiş olan ve babasından yetim aylığı almakta olan kız çocuklarına, Sosyal Güvenlik Kurumunca yetim aylıklarının kesilmesine ve özellikle evliliklerine destek olmak amacıyla evlenme yardımı yapılmaktadır. Bu durumda olanlar sosyal güvenlik kanunlarına göre gelir veya aylık alan kişiler kapsamında değerlendirilerek genel sağlık sigortalısı sayılmaktadır. Bu uygulama, 'sosyal devlet' ilkesiyle, sosyal güvenliğin temel değerleriyle ve yine Anayasamızda ifadesini bulan şekliyle çocuk ve kadınların özel olarak korunması ilkesinin bir yansıması olarak son derece yerinde bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır.

22. Evlenmeleri nedeniyle, gelir veya aylıklarının kesilmesi gereken kız çocuklarına talepte bulunmaları halinde, almakta oldukları aylık veya gelirlerinin iki yıllık tutarı bir defaya mahsus olmak

üzere evlenme ödeneği olarak peşin ödenmektedir. Ancak bu iki yıllık dönemde dul eşin maaşında yapılacak artış, kız evlat tarafından evlenme yardımı alındığında yapılmamaktadır. Bu haliyle evlenme yardımının bir çeşit avans niteliğinde ödeme olduğu, geride kalan dul eşin iki yıl boyunca maaşında artış olmayacağı göz önünde bulundurulduğunda şikayetçiye yönelik olarak hakkaniyete aykır bir durumun varlığı söz konusu değildir.

IV. HAK ARAMA ÖZGÜRLÜĞÜNE İLİŞKİN YASAL MEVZUAT

A. Dava Açma Süresinin Yeniden Başlaması

23. 14/6/2012 tarihli ve 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun 21 inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca, dümüş olan dava açma süresi gerekçeli ret kararının ilgiliye tebliğinden itibaren kaldığı yerden işlemeye başlayacaktır.

B. İlgili İdarenin İşlemine Karşı Yargı Yolu

24. 2709 sayılı 1982 Anayasasının "Temel Hak ve Hürriyetlerin Korunması" başlıklı 40 ıncı maddesinin ikinci fıkrasında, "Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır." hükmü yer almakta olup, 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun 20 nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, ilgili idarenin işlemine karşı İdare Mahkemelerinde yargı yolu açıktır.

V. KARAR

Açıklanan gerekçelerle; şikâyetin **REDDİNE**

Bu kararın şikayetçiye ve Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı'na tebliğine,

Türkiye Cumhuriyeti Kamu Başdenetçisi'nce karar verildi.

M.Nihat ÖMEROĞLU
Kamu Başdenetçisi